

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Να γράψετε ένα κείμενο, όπου θα αναφέρετε τα στοιχεία που συναγάγουμε για τη δομή και τη λειτουργία της αθηναϊκής πολιτείας από τον «Ὑπὲρ Μαντιθέου» λόγο.
2. Η ρητορική τέχνη χαρακτηρίζεται *πειθοῦς δημιουργός*. Η δομή, η διάρθρωση, η αισθητική και λογική ακολουθία των επιχειρημάτων ήταν προγραμματισμένα να πείσουν το ακροατήριο. Διαθέτει, κατά τη γνώμη σας, ο Λυσίας την ικανότητα, με την αποτελεσματικότητα και την εμβέλεια του λόγου του, να πείσει τον ακροατή; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο που διδαχθήκατε.
3. Να σκιαγραφήσετε τον Μαντίθεο από την παρουσία του στο λόγο αυτό, ως αντιπροσωπευτικό τύπο Αθηναίου πολίτη του 4ου π.Χ. αιώνα.
4. Νομίζετε ότι επιτυγχάνει την επικύρωση της εκλογής του ο Μαντίθεος με την υπεράσπισή του ή όχι; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας με επιχειρήματα.
5. Ο λόγος αυτός θεωρείται πολύ επιτυχημένος, γιατί χαρακτηρίζεται από σαφήνεια και λογική. Να βρείτε τα στοιχεία που δικαιολογούν αυτή την άποψη.
6. Αν ήσαστε Αθηναίοι πολίτες, ανήκατε στη δημοκρατική παράταξη και παρακολουθούσατε τη δοκιμασία ως βουλευτές, ποια συναισθήματα θα σας προκαλούσε ο λόγος του Μαντιθέου; Πιστεύετε πως αυτά θα επηρέαζαν την τελική σας απόφαση; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
7. Αν ήσαστε ανταποκριτές τύπου στην εποχή μας και παρακολουθούσατε τη διαδικασία της δοκιμασίας του Μαντιθέου, ποιο ρεπορτάζ θα στέλνατε για δημοσίευση³⁸;

³⁸ Οι εργασίες 6 και 7 είναι ερωτήσεις «με αποκλίνουσα σκέψη». Οι ερωτήσεις αυτές θέτουν ένα πρόβλημα για διερεύνηση και συγχρόνως αφήνουν τον μαθητή ελεύθερο να χρησιμοποιήσει την κρίση και τη φαντασία του και να επινοήσει απαντήσεις στο

8. Ο Διονύσιος ο Αλικαρνασσεύς αναφέρει ως αρετές των κειμένων του Λυσία τη σαφήνεια και τη συντομία. Συμφωνείτε με την άποψή του ή πιστεύετε ότι σ' ένα απολογητικό λόγο η συντομία δεν είναι προτέρημα;
9. Ο Μαντίθεος στον επίλογο του λόγου του θεωρεί τους βουλευτές ως εκφραστές του πνεύματος της πολιτείας, προστάτες του κοινού συμφέροντος, που με τη στάση τους παρακινούν τους πολίτες να ασχολούνται με τα κοινά. Ο Θουκυδίδης στον *Ἐπιτάφιο* (B, 40, 2, μτφρ. Α. Βλάχου) αναφέρει: «Μόνο εμείς θεωρούμε πως είναι όχι μόνο αδιάφορος, αλλά και άχρηστος εκείνος που δεν ενδιαφέρεται για τα πολιτικά». Με βάση τα στοιχεία αυτά να αξιολογήσετε την πολιτική άποψη των Αθηναίων ότι ο ενεργός πολίτης με τη συνειδητή συμμετοχή του στα κοινά προασπίζει το συμφέρον της πολιτείας και έχει σταθερή προσήλωση στη δημοκρατία.

Τμήμα του Βουλευτηρίου, Αρχαία Αγορά

πρόβλημα που τέθηκε. Βλ. Χ. Θεοφιλίδης, *Η τέχνη των ερωτήσεων*, εκδ. Γρηγόρη, 1998, σσ. 26-27.

ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Στον «Ύπερ Μαντιθέου» λόγο οι κατήγοροι του Μαντιθέου τον καταγγέλλουν, επειδή πιστεύουν ότι δεν είναι ικανός να αναλάβει το αξίωμα του βουλευτή εξαιτίας της αντιδημοκρατικής κατά το παρελθόν συμπεριφοράς του (σύμφωνα με το κείμενο υπηρέτησε ως ιππέας κατά την εποχή των Τριάκοντα).

Στη βάση της ενέργειάς τους αυτής βρίσκεται η αντίληψη των πολιτών της αρχαίας πόλης, που δεν εννοούν τη δική τους ζωή και ευτυχία πέρα από τη ζωή και ευτυχία της πόλης τους.

Ποια θέση έχει σήμερα η αντίληψη αυτή στη ζωή μας; Επαγρυπνούμε για τις υποθέσεις του κράτους θεωρώντας τις δικές μας υποθέσεις;

Ποιες δυνατότητες έχουμε σήμερα για μια αποτελεσματική παρέμβαση στην επίλυση ενός κοινού προβλήματος;

(Οι μαθητές μπορούν ως ομάδα να αναλάβουν τη συζήτηση αυτών των προβλημάτων και να γράψουν τρεις λόγους με θέμα τη στάση του συνειδητοποιημένου ή μη πολίτη απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν άρθρα και ειδήσεις από εφημερίδες και να επιλέξουν όποιο θέμα τους ενδιαφέρει. Θα προσέξουν τη δομή, τα επιχειρήματα, το ήθος, το πάθος καθώς και την «υπόκριση» και το «ύφος» του λόγου. Οι λόγοι θα εκφωνηθούν στην τάξη με κριτές τους υπόλοιπους μαθητές, οι οποίοι θα αξιολογήσουν την πειστικότητα των επιχειρημάτων και την αποτελεσματικότητα των λόγων).

2. Άλλα θέματα που μπορούν να συζητηθούν είναι:

- Η στάση των πολιτικών σήμερα απέναντι στα προβλήματα των πολιτών.
- Η «αξιοκρατία» σε θέματα επαγγελματικής αποκατάστασης και κοινωνικής εξέλιξης μέσω του επαγγέλματος στις μέρες μας ή στην επιλογή ατόμων κατάλληλων να αναλάβουν δημόσια αξιώματα.

- Το διαχρονικό μήνυμα του λόγου για τον πολιτικό ρόλο και την ευθύνη του Έλληνα πολίτη, όσον αφορά τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.
 - Το ρόλο του λόγου ως έκφραση πολιτικής στάσης των ανθρώπων και όπλο διαμαρτυρίας για την αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος την περίοδο της δικτατορίας 1967-1974.
(Για διευκόλυνση των μαθητών μπορεί να δοθούν κείμενα, όπως: *Η Δήλωση του Γ. Σεφέρη στο Β.Β.Σ. 28/3/1969*, Κ.Ν.Λ. Γ΄ Γυμνασίου, σ. 300 και το ποίημά του «*Επί Ασπαλάθων*», Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, σσ. 222-224).
 - Την άποψη ότι με τη λογική επιρροή του ρητορικού λόγου γίνεται η προσπάθεια με ορθολογικά μέσα να ρυθμιστεί η συμπεριφορά και η πράξη του ανθρώπου και να αλλάξει τελικά η εικόνα του κόσμου.
 - Την παραπλανητική χρήση της γλώσσας (προπαγάνδα – διαφήμιση), τεχνικές του λόγου που έχουν τη δυνατότητα να προωθούν εντέχνως και με πειστικότητα, συμφέροντα άλλων μέσα από τα δικά μας.
 - Την άποψη ότι το δημοκρατικό πολίτευμα απαιτούσε την ανάπτυξη της δημόσιας συζήτησης που πραγματώθηκε με τη ρητορική.
3. Στον *Ἐπιτάφιο* του Περικλή η Αθήνα δεν υμνούσε τη δημοκρατία «της» αλλά τη δημοκρατία ως αξίωμα καθολικό, εκεί όπου η ισότητα και η αξιοκρατία ήταν απαραίτητες προϋποθέσεις για τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Στον «*Ὑπὲρ Μαντιθέου*» λόγο η δοκιμασία στοχεύει στη διαπίστωση του ήθους των πολιτών πριν την άνοδό τους στα ανώτατα αξιώματα. Να αναλυθούν τα στοιχεία που φανερώνουν τη συνεχή προσήλωση των αρχαίων Αθηναίων στη δημοκρατία.
4. Αφού οι μαθητές μελετήσουν το λόγο του Λυσία «*Κατὰ Ἑρατοσθένους*» από μετάφραση, να παρουσιάσουν τη δομή του στηριζόμενοι στην άποψη ότι η πειθώ νοείται με μία διευρυμένη έννοια ως αποτέλεσμα σε τρία επίπεδα: ως λογική αποδοχή μιας άποψης, ως συγκινησιακή συμμετοχή σε αυτό που προβάλλει ο ομιλητής και ως απόφαση για τη διενέργεια μιας πράξης.

Τα θέματα αυτά αναφέρονται ως ενδεικτικά παραδείγματα. Το είδος των θεμάτων, ο βαθμός δυσκολίας και η παροχή πληροφοριών ποικίλλουν ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Είναι δυνατόν να ανατεθούν σε κάθε μαθητή χωριστά ή σε ομάδες, όπου διαπιστώνεται και η συλλογική προσπάθεια, η ανάπτυξη συνεργατικότητας και καλών σχέσεων μεταξύ τους.

Η Ελληνική Βουλή σήμερα

Ελληνική Βουλή, το εντευκτήριο των βουλευτών